

OPROŠTENJE PRELJUBNICI (Iv 8, 1 -11)

fra Dario Galić

Uvod

Perikopa koja donosi Isusovo praštanje preljubnici nalazi se u Ivanovom evanđelju 8, 1-12. Ono je četvrto evanđelje i razlikuje se od tri starija ili takozvana sinoptička evanđelja. Kad čitatelj posegne za Ivanovim evanđeljem na neki način ulazi u drugačiji duhovni svijet. Tu može govoriti na neki način o ivanovskom karakteru koji ima poseban jezik, stil.¹ Ta evanđeoska pekopa je glasovita i prepuna simbolike. Bog, kada se obraća čovjeku i želi mu poručiti neku svoju poruku, služi se određenim čovjekom koji se nalazi u svojoj kulturi iz koje je izrastao. Prenosi mu Bog svoju poruku tako da je čovjek može shvatiti.

Problem perikope

Odlomak Iv 7, 53 – 8,11 koji govori o Isusovom postupku prema ženi uhvaćenoj u preljubu među rukopisima i starim prijevodima ali isto tako ni kod Otaca uopće nije prisutan.² Iako je za mnoge, a time uključujući i Katoličku crkvu, ova zgoda kanonska, pripada nadahnutu Pismu, unatoč tome što zasigurno ne pripada ovdje gdje se sada nalazi. Pojedini rukopisi ovu zgodu smještaju kod Luke u 21. poglavlju, i to kao nastavak lukavih pitanja postavljenih Isusu.³ Po nekima bi ovo bila stara zgoda o Isusovoj samilosti prema grešnicima koja je kružila neovisno o evanđeljima te koja nije mogla biti uključena u njih sve dok nije došlo do promjene u crkvenom uskraćivanju oproštenja za preljub, a tu imamo Hermin Pastir, Zapovijed.⁴ Već sam

spomenuo da je ovaj izvještaj došao kasnije na današnje svoje mjesto u kanonskom evanđelju. Ivanovskoj zajednici je taj tekst bio zasigurno zanimljiv pa je iz toga razloga i preuzet. Ovaj se tekst s jedne strane može promatrati kao kritika rigorizma koji je tada vladao. Grieh koji su počinili prvi ljudi nije se dogodio samo tada i nikada više u povijesti, nego se on događa stalno. Biti kao Bog, biti na njegovom mjestu, mnogima je i danas želja. Ova perikopa se može čitati i kao kritika umišljenim pravednicima kojih nije nikada nedostajalo.

Izviješće se može podijeliti na dva dijela i vrhunac: Isusov susret sa pismoznancima i farizejima koji mu dovode ženu, Isusov dijalog sa ženom i opraštanje kao vrhunac perikope koji završava sa oslobađanjem.

A Isus se uputi na Maslinsku goru. U zoru eto ga opet u hramu.⁵ Blagdan je sjenica i zbog toga je Isus u Jeruzalemu. Grad je prepun hodočasnika sa svih strana koji dolaze u Jeruzalem da tu proslave blagdan. On je najvjerojatnije odsjeo kod nekog svog poznanika u blizini Maslinske gore gdje se povlači i poučava svoje učenike i one koji se oko njega okupe. Narod ga dobro poznaje jer iz evanđelja vidimo da je sav narod hrlio k njemu.⁶ On sjede i stade poučavati narod koji se oko njega okupljao.⁷ U Židovskom narodu ali i u okolnih naroda tipičan je stav za poučavanje - sjedenje. U nekim semitskim gradovima postojale su uzvišice uz zidine grada na kojim bi bio stolac na kojem se sjedilo i poučavalo. Kod židova se poučavanje obavljalo u Hramu. Ovdje Isus ima stav rabija, učitelja. Sam

¹ Usp. Felix Porsch, Ivanovo evanđelje, Zagreb, 2002., 5.

² Usp. Jeruzalemska biblija, Zagreb, 2001., 1518.

³ Usp. Raymond E. Brown, Uvod u Novi zavjet, Zagreb, 2008., 367.

⁴ Isto

⁵ Iv 8, 1-2

⁶ Iv 8, 1-2b

⁷ Iv 8, 1-2c

naslov rabi dobivao se nakon završene škole kod nekog učitelja a za primjer nam može poslužiti sv. Pavao koji je završio školu kod Gamaliela. Naslov rabija dobijali su isto tako i oni koji nisu imali završenu školu ali su poznavali zakon i poučavali su ga. Od njih kao i od Isusa se očekuje da pravo sudi.

Farizeji i pismoznanci dovlače, iako je kod nas prevedeno dovode, ženu zatečenu u preljubu.⁸ Prema propisima koje je predviđao Zakon, preljub se kažnjavao smrtnom osudom i to kamenovanjem ili vješanjem. Ako se neki čovjek zatekao da leži u preljubu sa udatom ženom drugoga Ponovljeni zakon je predviđao smakuće za oboje.⁹

Isusovi protivnici dovode samo ženu koja je u ono vrijeme i u onoj kulturi smatrana običnim vlasništvom koje se kupovalo. Sličnu situaciju imamo i u Islamu gdje je u tradiciji sačuvano da su doveli preljubicu trudnu pred Muhameda. On je zapovjedio da se dijete ostavi na životu poslije rođenja a ženu tada treba kamenovati. Žena ovdje i nema imena a brak joj je kao neki zatvor, to jest nema rastave u slučaju nasilja ili zlostavljanja bez nekih jakih rođaka ili braće. U perikopi se ne spominje što je sa osobom i zašto je učinila preljub. Pismoznanci dovlače ženu, ali time nije razjašnjeno da li je to neudata ili udata žena.¹⁰ Postoji mogućnost da je neudata žena bila u polju i tamo prisiljena od strane nasilnika na odnos te bi samim time bila oslobođena.¹¹ Njene tužitelje to ne zanima. Tu se ne gleda na osobu i ako je bila udata. Ne postavlja se pitanje kako joj je bilo u njenom braku. Ona je postala obično sredstvo za hvatanje Isusa.

Isusovi protivnici čitavo vrijeme njegova javnog djelovanja traže priliku da ga uhvate u zamku. Dovode ženu pred njega, postavljaju je u sredinu odakle nema izlaska. Učitelju! Ova

je žena zatečena u samom preljubu. U zakonu nam je Mojsije naredio takve kamenovati. Što ti na to kažeš?¹² Zovu ga učitelju čime ga priznaju nadležnim za ovaj slučaj.¹³ Sve je spremno da Isusa uhvate u riječi kršenja zakona. Odluči li se Isus pustiti je, postavlja se iznad Zakona, ne priznaje Zakon ni autoritet Mojsija a time ni samog Boga; odluči li se za dosljedno provođenje Zakona te je osudi na smrt i prvi podigne kamen izgubit će svoj ugled u narodu, u narodu u kojem je naviještao poruku o bezuvjetnoj, milosrdnoj ljubavi.¹⁴ Isto tako, postat će i politički revolucionar u slučaju njene osude na smrt jer je židovima oduzeto pravo izvršenja smrtne kazne.¹⁵ Svi prisutni uprljali su svoje oči u Isusa i očekuju njegov odgovor na upit pismoznaca i farizeja.

Isus prozire njihovu namjeru i ne da se uhvatiti u njihovu klopku. Isus se sagne pa stane prstom pisati po tlu.¹⁶ Samo saginjanje neki tumače kao znak nezainteresiranosti. Po drugima to je čin opuštenosti i suverenosti. Nemoguće je znati što je pisao. Neki misle na Jer 17,13 gdje prorok govori o onima koji se odmetnu od Gospodina, a posljedica toga je upisivanje u prah, ništavilo.¹⁷ Po mišljenju drugih piše imena progonitelja. Pisanje se može protumačiti kao čin nezainteresiranosti, kao čin koji poručuje da ga se pusti na miru, ali oni i dalje navaljuju.¹⁸ On se nakon pisanja uspravlja, ustaje kao da će navijestiti nešto važno i veliko. Upire svoj pogled na pismoznance i farizeje koji su u svojim srcima već zamišljali kako Isusa vode u sudnicu. Tko je od vas bez grijeha, neka prvi na nju baci kamen.¹⁹ Isus svojim riječima odvraća pažnju sa optužene žene u njihovoj sre-

⁸ Usp. Iv 8,3

⁹ Usp. Pnz 22,22

¹⁰ Usp. Rudolf Schnackenburg, *Das Johannesevangelium*, Freiburg-Basel-Wien, 1971., 226.

¹¹ Pnz 22,26

¹² Iv 8,4-6

¹³ Usp. Rudolf Schnackenburg, *Das Johannesevangelium*, Freiburg-Basel-Wien, 1971., 227.

¹⁴ Usp. Lk 15

¹⁵ Usp. Iv 18,31

¹⁶ Iv 8,6b

¹⁷ Usp. Rudolf Schnackenburg, *Das Johannesevangelium*, Freiburg-Basel-Wien, 1971., 228.

¹⁸ Usp. Iv 8,7

¹⁹ Usp. Iv 8,7b

dini i optužitelje suočava same sa sobom. Ovim odgovorom pismoznanci i farizeji ostaju bez teksta, ovome se nisu nadali. Ovim odgovorom je odbačen rigorizam. Uveden je novi Zakon. Ova je rečenica upućena Ivanovoj zajednici. Upućena je djelu zajednice u kojem je sigurno bilo sudaca i samozvanih pravednika. Ovim riječima grešnik ili grešnica postaje moja sestra ili brat, unatoč grijehu. Najednom oni koji su tužili postali su optuženi. Isus na neki način ovdje progovara kao i kod Mateja 7,1 Ne sudite da ne budete suđeni ili kod Luke 6,36 Budite milosrdni kao što je Otac vaš milosrdan. Tim ukazom oni su prisiljeni priznati svoju vlastitu grješnost i uvidjeti da oni kao grešnici nemaju pravo druge osuđivati²⁰

Osmi nam redak govoro da se Isus nakon potresnih riječi koje je uputio pismoznancima i farizejima ponovno sagnuo i nastavio pisati po zemlji. Ovim činom ponovnog saginjanja Isus poručuje svom gledateljstvu i slušateljstvu poruku kako je rekao ono što je imao reći.²¹ Po nekima ovo drugo pisanje po zemlji je pisanje njihovih grijeha.²² Kada su pismoznanci i farizeji vidjeli i čuli Isusovu reakciju počeli su odlaziti jedan po jedan, počevši od starijih. Njihova reakcija pokazuje kako su razumjeli o čemu se tu radi. Njihova savjest je reagirala. Njihovo povlačenje ide njima u prilog. Neki ovdje vide poveznicu sa Starim zavjetom i perikopama koje se odnose na Suzanu koju su lažno osudili. Poveznica je u tome što su ovi pismoznanci, stariji su i stariji bi trebali biti mudri. Njihova zadaća bi trebala biti kritiziranje mlađih, a oni se ovdje olako odaju svojim strastima i željama - u ovom slučaju želji da se osudi Isusa.²³

Nakon njihovog odlaska ostaje Isus sam sa ženom koja je još uvijek stajala u sredini.²⁴ Isus

se po prvi puta obraća ženi, obraća se osobi, djetetu Božjem. On ne pita za njenu prošlost, za njene grijeha, ni to da li je istina ili nije da je počinila preljub. On joj upućuje dva pitanja. Ta pitanja su svojevrsno iznenađenje za nju. Obraća joj se s pitanjem gdje su oni koji su je dovukli preda nj. Pita se kako je nitko nije osudio.²⁵ Isus joj pitanjima otvara put u budućnost. Njezin odgovor je da je nitko od pismoznana i farizeja nije osudio.²⁶ Ona Mu se obraća sa Gospodine čime ga priznaje svojim Spasiteljem. Krist joj veli da je ni on ne osuđuje, te da pođe, ali da od sada ne griješi više. Isus joj daje novu priliku. Samim riječima da pođe i da više ne griješi ne briše se stvarnost koja se dogodila, nego je Isus liječi od njene gube i daje joj se nova prilika. U tim Gospodinovim riječima sadržana je nada. Žena će iz Isusova praštanja crpiti snagu za novi početak u svome životu. Isus se ovdje drži kao što čini otac u njegovoj prisposodbi o milosrdnom ocu i njegovim sinovima.²⁷

Opraštanje koje se dogodilo ženi dogodilo se individui, grešnici. U centru se nalazi jedna osoba, u ovom slučaju žena kojoj je oprašteno. Kod Ivana je tu prisutan naglasak na osobnoj odgovornosti. Tu je Isus oprostio samo jednoj grešnici, a ne svim grešnicama. Pojedinaac uviđa da je to nezasluženi Božji dar njemu. Individualizam je u naše vrijeme prisutan. Mi smo individualističko društvo i svaki pojedinac unutar zajednice mora znati da se njemu oprašta kao osobi, a ne samo u sklopu zajednice vjernika. Ivan ne odbacuje zajednicu. Dobar primjer je nevjera svetog Tome. Isus mu se nije ukazao na nekom posebnom mjestu, nego naprotiv, ukazuje mu se u zajednici gdje su svi bili okupljeni oko euharistije i to je mjesto susreta sa Gospodinom.

²⁰ Usp. Felix Porsch, Ivanovo evanđelje, Zagreb, 2002., 68-69.

²¹ Usp. Rudolf Schnackenburg, Das Johannesevangelium, Freiburg-Basel-Wien, 1971., 230.

²² Isto

²³ Isto, str. 231

²⁴ Iv 8,9b

²⁵ Iv 8,10

²⁶ Iv 8,11

²⁷ Usp. Lk 15,11-32

Zaključak

Perikopa o preljubnici došla je kao odgovor na rigorizam i umišljenu pravednost i bezgrešnost. U vremenima prve Crkve vođene su rasprave o mogućnosti oprosta nakon krštenja. Kasnije će o mogućnosti oprosta nakon krštenja, to jest o ispovjedi, žustro raspravljati sv. Augustin i Ciprijan. Sveti Augustin nazvati će ispovijed drugom daskom spasa. U tom smislu možemo se i danas zapitati što sa onima koji su se, na primjer razveli ili su zalutali na neki drugi način. Uskraćeni su im sakramenti i odvojeni su od zajednice. Što je sa tolikim rasipnim sinovima. Na jednoj strani imamo zakon, propis bez kojega ne možemo, a sa druge milosrđe. Hebrejski *rahamim* – milosrđe, znači i majčina utroba. Isto tako označava nekoga koji je na majčinih gru-

dima. To je stanje u kojem je osoba zaštićena, te se osjeća prihvaćena. Tu možemo vidjeti dubinu Isusova milosrđa. I danas nam je potrebna razboritost između propisa i milosrđa.

Literatura

- Felix Porsch, *Ivanovo evanđelje*, Zagreb, 2002.
 Jeruzalemska biblija, Zagreb, 2001.
 Raymond E. Brown, *Uvod u Novi zavjet*, Zagreb, 2008.
 Rudolf Schnackenburg, *Das Johannesevangelium*, Freiburg-Basel-Wien, 1971.